

Kommunstyrelsen

En utvecklad översiktsplanering, att underlätta efterföljande planering (SOU 2018:46), Remiss
(Ert Dnr N2018/03415/SPN)

Näringsdepartementet har översänt bilagda delbetänkande till Östhammars kommun för möjlighet till yttrande. Kommunen är en av ett begränsat antal kommuner som fått remissen och svarstiden är satt till 31 oktober.

Utredningen kan konstatera att översiktsplanering idag har brister i vissa avseenden:

- Att kontinuiteten i översiktsplaneringen brister.
- Att det är ett problem med många äldre fördjupningar.
- Att länsstyrelsens yttranden uppvisar en stor variation.
- Att det finns brister i statens dialog med kommunerna.

I del 1 av betänkandet föreslår utredningen att kommunen inom 15 månader av varje mandatperiod ska anta en planeringsstrategi. I strategin ska kommunfullmäktige ta ställning till om översiktsplanen är aktuell och till kommunens fortsatta arbete med översiktsplaneringen. Att kommunen tar fram en planeringsstrategi ska vara en förutsättning för att översiktsplanen ska anses vara aktuell. Är planen inte aktuell ska det påverka kommunens arbete med detaljplaner.

Utredningen föreslår även att plan- och bygglagen ska förtydligas när det gäller översiktsplanens innehåll. Förslagen syftar till att underlätta dialogen mellan staten och kommunen om hur bebyggelsen ska utvecklas. Samtidigt föreslås att några av de nuvarande kraven ska tas bort, vilket ska göra det enklare att ta fram en översiktsplan. En flexibel standard om hur översiktsplanen ska utformas underlättar både för kommunen och för andra aktörer.

I del 2 föreslår utredningen en helt ny lag som innebär att kommunen ska kunna bestämma att bostäder som byggs på mark som kommunen eller ett kommunalt aktiebolag äger bara ska få upplåtas med hyresrätt. Ett sådant beslut ska även gälla mot en ny ägare av marken. Det gör det lättare för kommunen att säkerställa att marken kommer att bebyggas med hyresrätter, om kommunen har satt upp detta som ett villkor i samband med försäljningen av marken.

Östhammars kommuns synpunkter

Östhammars kommun anser att det är bra att det läggs fast en nationell viljeinriktning för att tydliggöra vad staten vill göra för satsningar för en hållbar utveckling av samhället. Vi kan dock se att det finns risker förenade med detta som påverkar det kommunala självstyret.

I översiktsplanering behövs ett mycket långsiktigt tidsperspektiv – 10-20 år med blicken riktad mot 30 års utveckling i det geografiska området.

Även om ambitionen är god att lägga fast en viljeinriktning är det angeläget att aktualitetsprövningen på nationell nivå vart fjärde år inte innebär för stora kast om det ska vara hanterbart inom regionens och kommunernas översiktsplanering.

Det är rimligt att det är de väsentliga konsekvenserna som ska framgå, men då Östhammars kommun inte har kunskaper om innehållet i den nationella strategin för fysisk planering, kan vi inte göra en bedömning av tillämpningskonsekvenserna av densamma. Det är angeläget att det inte skapas inlåsnings effekter mellan de statliga planeringsinstrumenten hos länsstyrelserna, regionens inflytande tex gällande infrastruktur och bostadsbebyggelse och kommunernas möjligheter att faktiskt förvalta, sammanväga och ta ansvar för sitt eget geografiska område. En kommun som tex har stora arealer riksintressen inom sina gränser, utan möjlighet att utveckla tex bebyggelse och skatteunderlag kan inte heller avsätta resurser för och utveckla riksintressen, då det faktiskt ligger utanför kommunernas kärnverksamhet.

Vi stödjer förslaget att översiktsplanen inte ska vara bindande.

Vi stödjer förslaget att kommunerna ska anta en planeringsstrategi och att det inte förenas med något särskilt samrådsförfarande eller miljöbedömning.

Gällande översiktsplanens aktualitet är det angeläget att det tydliggörs HUR en översiktsplan ska bli aktuell igen om en planeringsstrategi inte kommit på plats inom 15 månader. Finns karens? Vem ska bedöma? Regionen eller staten? Är det bara en planeringsstrategi som krävs eller behövs det en helt ny översiktsplan, en aktualitetsprövning eller vad? Planeringsstrategin bör ju ha en viss tyngd och förberedas väl då konsekvenserna av att inte anta en sådan blir omfattande. Även om det är önskvärt att en planeringsstrategi kommer till stånd inom utsatt tid, kan det finnas skäl som gör att mindre kommuner kan ha svårt att bereda ett sådant ärende (tex sjukskrivningar, personalomsättning, organisationsöversyner eller annat). Det är mer rimligt att konsekvenserna börjar gälla nästkommande mandatperiod om en planeringsstrategi inte kommit till stånd någon gång under innevarande mandatperiod.

Det är oerhört angeläget att det blir klarlagt HUR olika intressen som är av betydelse ska viktas gentemot varandra: riksintressen, mellankommunala intressen och regionala intressen i relation till det som översiktsplanen framför allt i relation till den egna kommunens intresse av hur mark- och vattenområden ska användas och utvecklas. Sannolikt ligger intressena i linje med varandra men när det krockar behövs en prioritetsordning.

Det gäller framför allt de olika sektorsintressen som är riksintressen. Östhammars kommun går därmed emot utredningens förslag att länsstyrelsen bara ska

samordna de statliga intressena och inte sammanväga. Att mena att det är kommunens uppgift att bedöma vad som utgör en lämplig användning av mark- och vattenområden med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov är klokt och riktigt, men då ska den kunna göra det utan att alltid ha en överhängande risk att i detaljplaneskedet drabbas av länsstyrelsens ingripandegrund gällande riksintressen om inte en klok sammanvägning (ur statens perspektiv) gjorts i översiktsplaneskedet. Det är inte kommunens ansvar att vikta statens intresse i ett område av riksintresse för energiproduktion, naturvård eller försvar och hur det ska tillgodoses på bästa sätt och vilket som är överordnat de andra. När den prioriteringen är gjord, då kan kommunen stötta upp sin planering utifrån det.

Det är föreslaget resurstilldelning på statliga nivå för att underlätta översiktsplaneringen, men den kommunala planeringen ska fortsatt ske med kommunala anslag. Det är angeläget att statens ambitionsnivå taktar i såväl regionernas planutveckling som kommunernas planutveckling. Plattformer och verktyg kan inte skapas som inte kommunerna i rimligt tid kan justera eventuella tekniska system och/eller resurser till, ställt i relation till upphandlingar/utredningar och anställningar. Dialog för bäst framdrift för en gemensam röd tråd i planeringen bör vara tät mellan länsstyrelse, region samt ingående kommuner men resurstilldelningen till länsstyrelserna som är föreslagen för detta bör också kunna användas för att genomföra mellankommunala eller regionala utredningar av betydelse för översiktsplaneringen för flera kommuner. Det ska också uppmärksammas att utökade resurser till länsstyrelserna sannolikt slår på kompetensförsörjningen till de små kommunerna.

Östhammars kommun stödjer utredningens förslag att låta en utredning titta på utökade möjligheter för kommunerna att peka ut områden för tätortsutveckling i strandnära områden, utöver LIS, i översiktsplan.

Länsstyrelsernas ”kvitto” på översiktsplanen, granskningsyttrandet, ska enligt förslaget även innehålla av länsstyrelsen identifierade behov av ytterligare utredningar i samband med efterföljande detaljplanering. Det är förvisso bra att den identifikationen ges, men den behöver begränsas till de utredningar av väsentlig betydelse som behövs, så att det inte sker vare sig onödiga fördyringar i detaljplaneprocessen för att länsstyrelsen inte kan prioritera eller att detaljeringsnivån på utredningsförslagen blir märklig och oproportionerlig. Om länsstyrelserna ser genomgående svagheter i länet på en viss typ av utredningar är det lämpligt att länsstyrelsen tar initiativ till att genomföra dem på länsnivå.